

Antipestprotocol VOvA

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. Inleiding

2. Wat is pesten?

2.1 Definitie

2.2 Plagen en pesten

2.3 Vormen van pesten

2.4 Digitaal pesten

2.5 Verschillende rollen

3. Pesten voorkomen

4. Signaleren van pesten

5. Handelen

5.1 Vijfsporenaanpak

5.2 Verschillende rollen

4.1 Rol van social media bij pesten

4.2 Social media protocol

Bijlage 1 – Stappenplan handelen bij pesten

Bijlage 2 – Social media protocol

Bijlage 3 - Leidraad gesprek gepeste leerling

Bijlage 4 - Leidraad gesprek met pester

Bijlage 5 – Schematisch overzicht stappenplan/protocol

Voorwoord

Op al onze VOvA scholen willen we een veilige leeromgeving met respect voor elkaar creëren. We zetten in op het voorkomen van elke vorm van pestgedrag, maar helaas lukt dat niet altijd.

Missie VOvA en uitgangspunten antipestbeleid

In onze VOvA koers staat de volgende missie: jongeren opleiden en stimuleren om zelfbewust, veerkrachtig en wendbaar een duurzame toekomst tegemoet te gaan in vervolgonderwijs, werk en maatschappij. Een van de kernwaardes van VOvA is dat we sociaal zijn. Iedereen doet mee en iedereen voelt zich gezien.

Deze missie en kernwaarde vertaald naar dagelijks praktijk van pestproblematiek en het voorkomen daarvan levert de volgende uitgangspunten op:

- Op VOvA scholen gaan we respectvol om met elkaar; met (mede)leerlingen, met ouder(s)/verzorger(s) en iedereen die onze gast is.
- We behandelen elkaar zoals we zelf behandeld willen worden.
- We oordelen niet over elkaar, gaan het gesprek met elkaar aan.
- We stellen elkaar vragen en luisteren.
- We spreken elkaar aan en helpen elkaar.
- We accepteren elkaar en we gaan respectvol met elkaar om.
- Samen zijn we verantwoordelijk voor de sfeer in de school.

Dit protocol is bedoeld om VOvA breed afspraken te maken over hoe te handelen bij pestsituaties. Leraren, medewerkers en directie van de school, en ook leerlingen en hun ouders hebben allen een rol bij het voorkomen of stoppen van het pesten. Het doel van dit pestprotocol is het bieden van richtlijnen aan alle betrokkenen voor de aanpak van pestproblematiek binnen (en buiten) onze VOvA scholen.

1. Inleiding

Slachtoffers op school van langdurig en structureel pesten kunnen last krijgen van ingrijpende sociale, psychische en lichamelijke problemen op korte, maar ook langere termijn. Daarenboven een (school) klimaat waarin gepest wordt, veroorzaakt een gevoel van onveiligheid. Als er in een klas gepest wordt kunnen alle leerlingen in deze klas zich een slachtoffer voelen.

Daarom is het noodzakelijk dat pestgedrag door alle betrokkenen serieus genomen wordt. Voor de leerlingen is het van groot belang dat zij weten dat ze hulp kunnen vragen en krijgen bij een peestsituatie. En dat zij weten dat er bij signalen van pesten actie wordt ondernomen op alle niveaus binnen en soms ook rondom school om het pesten te stoppen.

Vanuit de wet op veiligheid zijn scholen, PO en VO, verplicht om een sociaal veiligheidsbeleid uit te voeren. Daarnaast is een school verplicht om een aanspreekpunt voor pesten te hebben en een antipestcoördinator. Op VOvA scholen kunnen meerdere functionarissen het eerste aanspreekpunt bij peestsituaties zijn, de mentor, de teamleiders en schooldirecteur, de ondersteuningscoördinator en de interne vertrouwenspersoon. Als leerlingen een peestsituatie niet durven te delen met de mentor of een andere schoolmedewerker, is de interne vertrouwenspersoon degene die hen opvangt en begeleidt naar andere stappen.

De antipestcoördinator is de coördinator van het beleid gericht tegen pesten in een school en zorgt dat er een antipestprotocol is met richtlijnen over hoe te handelen bij pesten. Wij hebben ervoor gekozen om met het netwerk van antipestcoördinatoren op de VOvA scholen een bovenschools protocol op te stellen.

In elk hoofdstuk is aandacht voor het perspectief van alle betrokken partijen: slachtoffers, pesters, omstanders, medewerkers van de school en ouders. Dit is in lijn met de aanbevelingen van de zogenaamde vijfsporenaanpak (van der Meer, 1997). Uitgangspunt is dat alle betrokken partijen op een respectvolle en effectieve manier worden benaderd en betrokken worden bij het oplossen van het pestprobleem.

Het protocol richt zich ook op wat leerlingen buiten het terrein van school doen en via digitale communicatie. Tot slot hebben we op alle VOvA scholen leerlingen met diverse culturele en socio-economische achtergronden. In het protocol is daarom ook aandacht voor omgaan met culturele en economische diversiteit voor alle betrokken partijen.

Toelichting op de inhoud van de hoofdstukken

In hoofdstuk 1 wordt het begrip pesten nader gedefinieerd. Wat is de definitie, wat is het verschil met plagen, wat zijn de vormen en welke rollen onderscheid je bij een peestsituatie. Onderdeel van deze vormen is intimidatie. De beschreven definitie van intimidatie, is die wordt gehanteerd door de VOvA. Het is belangrijk om met alle betrokken partijen uit te gaan van dezelfde definities.

In hoofdstuk 2 gaan we in op hoe we binnen VOvA scholen inzetten op voorkomen van pestproblematiek. Hoofdstuk 3 gaat het over het signaleren van pesten. Vaak is pestgedrag niet goed zichtbaar voor het schoolpersoneel. Hierdoor is het moeilijk om vroegtijdig te signaleren en grip te krijgen. Leerlingen die worden gepest schamen zich of voelen zich niet veilig om het probleem te

melden. Medeleerlingen zien het signaleren van pestgedrag vaak als ‘snitchen’. Door social media is zichtbaarheid nog beperkter dan voorheen. Met die reden is een aparte alinea opgenomen voor het signaleren van pesten online. Hoofdstuk 4 staat het plan van aanpak voor alle VOVA scholen in geval zich een peestsituatie voordoet, de zogenaamde vijfsporenaanpak.

In hoofdstuk 5 besteden we specifiek aandacht aan hoe we de betrokkenen, - slachtoffer, pester, omstanders, bij een peestsituatie moeten benaderen.

In hoofdstuk 6 tot slot staan afspraken over het belang van evaluatie van het pestprotocol en hoe we de effectiviteit gaan meten. En vervolgens over het regelmatig bekijken en aanpassen van het pestprotocol om ervoor te zorgen dat het up-to-date en effectief blijkt.

1. Wat is pesten?

1.1 Definitie

Binnen VOVA scholen hanteren we de volgende, meest gehanteerde, definitie:

Een jongere wordt gepest als hij/zij/hen gedurende een periode wordt blootgesteld, herhaaldelijk en voortdurend, aan negatieve communicatieve, psychische en fysieke acties door een of meerdere andere kinderen/jongeren uitgevoerd, waarbij sprake is van een ongelijke machtsverhouding (Olweus, 1994).

1.2 Plagen en pesten

Waar ligt de grens tussen plagen en pesten? Het is belangrijk dat hierover binnen school hetzelfde uitgangspunt geldt. Hier geldt de zender kan het nog zo leuk bedoeld of gezegd hebben, de ontvanger bepaalt. Bij pesten is sprake van een machtsverschil, het slachtoffer is niet in staat zich tegen de sterkere partij (pestkop met meelopers) te verweren. Pesten kan meestal niet zonder hulp worden gestopt. Voor de duidelijkheid hieronder een overzicht van kenmerken van plagen ten opzichte van pesten.

Het verschil tussen plagen en pesten

Plagen	Pesten
<ul style="list-style-type: none"> • Bij plagen is iedereen gelijk. • Plagen gebeurt af en toe. • Plagen gebeurt heen en weer. • Bij plagen heeft iedereen lol. • Bij plagen kun je stop zeggen als het niet meer leuk is en dan wordt er geluisterd.	<p>Pesten gebeurt vaak en lang.</p> <p>Één of meer kinderen spelen de baas en/of hebben de leiding.</p> <p>Pesten gaat één kant op en is vaak op dezelfde persoon gericht.</p> <p>De ander voelt zich gekwetst.</p> <p>Bij pesten wordt er niet geluisterd als je aangeeft dat het niet leuk is.</p> <p>Pesten kun je niet alleen oplossen.</p>

1.3 Vormen van pesten

Er zijn veel vormen van pestgedrag. Rode draad is vaak het systematische en herhalende karakter van het gedrag. In bijlage 3 staan de verschillende vormen van pestgedrag toegelicht.

Cyberpesten

Een vorm van pesten, die een aparte vermelding verdient, is cyberpesten. Dit betreft het gebruik van technologie, zoals sociale media, om iemand te pesten of te beledigen. Het grootste verschil met offline pesten is dat online pesten, 7 dagen per week, 24 uur per dag doorgaat en anoniem. Hierdoor kunnen slachtoffers het gevoel krijgen nergens veilig te zijn. Het betreft vaak het zwart maken of afkraken van iemand door kwetsende opmerkingen, chanteren met foto's en video's. Daarnaast kan het zijn dat een hele groep, één persoon met opzet negeren, beledigende mail sturen, haatreacties plaatsen, nepprofiel aanmaken. Maar ook komt steeds meer naming, cancel cultuur, doxing, shaming, exposen, sexting, shame sexting en sextortion voor. In bijlage 3 worden deze begrippen toegelicht.

Tot slot zijn er binnen elke vorm van pesten verschillende gradaties. Zo kan verbaal pesten variëren van het maken van een enkele kwetsende opmerking tot herhaaldelijk beledigen en vernederen. Hetzelfde geldt voor sociaal en fysiek pesten.

1.4 Verschillende rollen

Pesten is een groepsproces, waarbij kinderen in een groep in verschillende rollen betrokken zijn. Hoe verschillend de situaties ook zijn waarbij sprake is van pesten, vaak voltrekken deze situaties zich volgens een vast patroon bij het slachtoffer, de pester(s) en de omstanders. In hoofdstuk 3 worden de verschillende rollen bij de aanpak van een peestsituatie toegelicht.

2. Pesten voorkomen

Wat helpt om pesten tegen te gaan is een schoolcultuur te creëren, die respect, tolerantie en inclusief gedrag aanmoedigt. Dit doen we binnen VOvA scholen door:

- Elke schoolmedewerker heeft een inspanningsverplichting om pesten te signaleren en er tegen op te treden. Schoolmedewerkers nemen te allen tijde duidelijk stelling tegen pesten en keuren pestgedrag direct en zichtbaar af.
- Van elke medewerker wordt verwacht dat zij met collega's en leerlingen werken aan een positieve team- en groepsvorming. Dit geldt in klaslokalen, maar ook in andere ruimtes in de school, zoals de kantine en de gangen.
- Als een docent of andere schoolmedewerker signaleert dat er gepest wordt, dan spreekt deze de betrokkenen hierop aan. Afhankelijk van de situatie en de ernst ervan, licht deze medewerker ook de mentor van de leerling in, zodat deze hier ook gesprekken over kan voeren met de leerling en meer algemeen het onderwerp pesten kan bespreken in de mentorlessen.
- In (mentor)lessen aandacht te besteden aan het verschil tussen plagen en pesten en aan het uitpraten van conflicten. Ook over conflicten, die op social media ontstaan.
- In (mentor)lessen met leerlingen door te nemen hoe pestproblematiek wordt aangepakt en ook dat iedere betrokkene, ook omstanders, lijdt onder een peestsituatie. Dus dat het belangrijk is om signalen over pesten door te geven aan de mentor.
- Voor leerlingen is het duidelijk bij wie ze terecht kunnen als ze slachtoffer of omstanders zijn bij peestsituatie en deze schoolmedewerkers, mentor, ondersteuningscoördinator, vertrouwenspersoon en antipestcoördinator, zijn ook laagdrempelig en goed benaderbaar.

- Scholen organiseren periodiek voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders over pesten en hoe dit te voorkomen en/of aan te pakken. Ouders leren zodoende hoe ze thuis bij kunnen dragen aan preventie van pesten, maar ook te letten op de signalen en ook dat het goed is om aandacht te hebben voor de emoties van alle betrokkenen bij een pestsituatie, dus ook de pesters en omstanders.

Voorkomen van digitaal pesten

- Iedere VOvA school heeft beleid op het weren van mobiele devices (smartphone, smartwatch etc.) uit de klas geformuleerd en uitgevoerd. Hierin is bijvoorbeeld geregeld dat leerlingen ze aan het begin van de schooldag of les inleveren, wanneer ze hem tijdens de schooldag eventueel wel kunnen gebruiken .
- Het maken van foto's en filmpjes met je mobiele telefoon is verboden op school, tenzij er een toestemmingsformulier is getekend door een leerkracht i.v.m. bijvoorbeeld een activiteit.
- Alle VOvA scholen hebben een I-coach, die aanstuurt op het op een verantwoorde en veilige manier met sociale media en digitale middelen omgaan.
- Op alle scholen wordt aandacht besteed aan het informeren van leerlingen over het beschermen van privacy en het vermijden van risicovol gedrag. Dit kan bijvoorbeeld tijdens de mentoruren en met behulp van de I-coach.

3. Signaleren van pesten

Helaas kunnen we met de inzet uit hoofdstuk 2 niet alle pestproblematiek voorkomen. Dan is het belangrijk om in een zo vroeg mogelijk stadium in te grijpen. Pestproblematiek is niet altijd goed zichtbaar. Om pestgedrag goed te kunnen waarnemen en herkennen is het belangrijk om te weten welke signalen zouden kunnen wijzen op pesten. In bijlage 4 staan mogelijke kenmerken van de verschillende betrokkenen bij een pestsituatie.

4. Plan van Aanpak

Als pestproblematiek eenmaal wel is gesignaleerd ligt bij de scholen de taak om hier op adequate wijze mee om te gaan. Bij het bestrijden van pesten maken VOvA scholen gebruik van de zogenaamde vijfsporenaanpak. Deze methode betreft zoveel mogelijk alle partijen bij het vinden van een oplossing.

4.1 Vijfsporenaanpak¹ en stappenplan

In deze aanpak wordt pesten als een systematisch probleem gezien dat niet op te lossen valt met een enkele interventie op één niveau. Daarom worden in de schoolbrede aanpak interventies op verschillende niveaus (op individueel en klassikaal niveau/schoolniveau) gecombineerd ingezet. De volgende vijf sporen zijn onderdeel

---

¹ Dit betreft de vijfsporenaanpak van Bob van der Meer

1. De school neemt zijn algemene verantwoordelijkheid:
  - De school werkt aan een zo goed mogelijke schoolcultuur en sfeer waarin veiligheid van alle leerlingen, docenten en OOP voorop staat.
  - In de hele school gelden de kernwaarden en bijbehorende afspraken (zie voorwoord) van VOvA. Medewerkers, leerlingen en ouder(s)/verzorger(s) zijn zich hier bewust van en leven hiernaar, zowel offline als online.
  - De school werkt actief aan een samenwerking met ouder(s)/verzorger(s).
  - De school neemt duidelijk stelling tegen pesten en neemt leerlingen en ouder(s)/verzorger(s), die hierover melden serieus.
  - De school zorgt dat alle betrokken medewerkers - schoolleiding, teamleiders, mentoren en vakdocenten - voldoende informatie hebben over pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten in de eigen klas en de eigen school in het bijzonder.
  - In alle groepen worden in de eerste week van het schooljaar afspraken gemaakt/regels opgesteld hoe er in de groep met elkaar omgegaan wordt.
  - We hebben aandacht voor sociaal-emotioneel leren (SEL) en behandelen tijdens de mentorlessen een paar keer per jaar leerstof op gebied van SEL.
  - Ieder jaar wordt in Vensters een tevredenheidsonderzoek afgenomen bij leerlingen over veiligheid. Daarin krijgen leerlingen onder andere vragen over hun gevoel van veiligheid en pesten.

2. De school biedt steun aan de gepeste:
  - School neemt een peestsituatie serieus. De leerling kan het verhaal doen bij medewerkers van de school zoals de mentor, antipestcoördinatoren, teamleider, vertrouwenspersoon, etc. Het is duidelijk hoe deze rollen zich onderscheiden en wie waarvoor verantwoordelijk is
  - School zoekt uit wat er aan de hand is.
  - Een of meerdere vertegenwoordigers van school gaan met ouders in gesprek over mogelijke oplossingen;
  - Waar nodig ondersteunen mentor en het ondersteuningsteam, te weten ondersteuningscoördinator of bijvoorbeeld coaches of zorgprofessionals. Leden van het ondersteuningsteam kunnen verwijzen naar externe hulpverlening/ondersteuning.

3. De school biedt steun aan de pester:
  - De leerling wordt geconfronteerd met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.
  - Er wordt geprobeerd de achterliggende oorzaken van het pestgedrag boven tafel te krijgen
  - Zo nodig schakelt school het ondersteuningsteam of via dat team externe hulpverlening/ondersteuning in.

4. De school betreft afhankelijk van de peestsituatie de rest van de klas bij het oplossen van het pestprobleem:
  - De mentor bespreekt zo nodig met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.
  - Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en hoe de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie.

- De mentor komt hier na verloop van tijd bij de klas op terug (follow-up gesprekken).
- De mentor onderneemt samen met de antipestcoördinator en/of vertrouwenspersoon preventieve activiteiten om pesten in de klas tegen te gaan. Bijvoorbeeld door het organiseren van gezamenlijke groepsactiviteiten en samenwerkingsopdrachten. School werkt zo actief aan het creëren van een vriendelijke en veilige sfeer in de klas, het verbeteren van de onderlinge relaties tussen leerlingen en het vergroten van het bewustzijn van de leerlingen.
- Er wordt zo nodig hulp ingeroepen van het ondersteuningsteam of externe hulpverlening/ondersteuning om een klas te begeleiden.

5. De school biedt steun aan de ouder(s)/verzorger(s) van de gepeste en de pester:

- Ouder(s)/verzorger(s) van een gepest kind worden serieus genomen. Zij kunnen hun verhaal doen bij medewerkers van de school zoals de mentor, teamleider, vertrouwenspersoon, etc.
- Ouder(s)/verzorger(s) die daarom vragen kunnen informatie en advies krijgen over pesten en de aanpak van school en manieren om een peestsituatie aan te pakken.
- School werkt samen met ouder(s)/verzorger(s) om het pestprobleem aan te pakken.
- De eerste prioriteit van de school is te zorgen voor een sociaal veilig klimaat. Daarnaast heeft de school ook het doel om de weerbaarheid van de leerlingen te vergroten.
- Alle leerlingen, die betrokken zijn bij een peestsituatie, willen geaccepteerd worden en verlangen ernaar om zich prettig en zelfverzekerd te voelen. Begeleiding/training kan hierbij ondersteunen. Deze begeleiding of training kan intern gegeven worden, maar ouder(s)/verzorger(s) kunnen ook doorverwezen worden naar externe ondersteuning.

In bijlage 1 staat het stappenplan met een taakverdeling over wie wanneer bij welke stap betrokken is.

4.2 Rollen bij een peestsituatie

Hieronder volgt een beschrijving van de verschillende rollen, die bij een peestsituatie voorkomen. Dit gaat zowel om de rol van leerlingen in de peestsituatie, als om de rol van verschillende schoolmedewerkers in het proces. Per rol wordt uitgelegd op welke manier deze persoon een bijdrage kan leveren aan het oplossen van de peestsituatie of hoe deze persoon kan worden geholpen.

Omschrijving rol van het slachtoffer:

Wij streven er naar dat de sfeer binnen onze scholen zodanig veilig en laagdrempelig is dat slachtoffers van pestgedrag hun gevoelens en ervaringen durven delen met iemand uit het schoolteam, bijvoorbeeld een mentor of vertrouwenspersoon. Het is belangrijk dat het schoolteam de stelregel hanteert dat pestgedrag nooit mag worden getolereerd. Slachtoffers worden aangemoedigd om hulp te zoeken bij het omgaan met de situatie. Het is essentieel dat slachtoffers begrijpen dat ze niet de schuld hebben van het pesten. En dat het belangrijk is om hulp te vragen en te ontvangen.

Omschrijving rol van de pester(s):

De mentor, ondersteuningscoördinator of andere schoolmedewerker voeren gesprekken met de pester(s) om hun gedrag veranderen en het pesten te laten stoppen. Het is belangrijk dat pesters zich bewust worden van de negatieve gevolgen van hun acties en verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag. Inzet moet ook zijn op leren hoe respectvol met anderen omgaan en het uiten van emoties en conflicten op een gezonde manier.

Omschrijving rol van meeloper(s):

Meelopers zijn omstanders, die meedoen met de pester(s), maar vaak in veel lichtere mate. Ze worden dan vaak niet gezien als hoofdverantwoordelijke, maar kunnen wel worden aangesproken op wat ze wel doen. De mentor, ondersteuningscoördinator of andere schoolmedewerker voeren ook gesprekken met de meelopers om hun gedrag veranderen en het pesten te laten stoppen. Het is belangrijk dat meelopers zich bewust worden van de negatieve gevolgen van hun acties en verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag. Inzet moet ook zijn op leren hoe omgaan met groepsdruk en erbij willen horen.

Omschrijving rol van omstanders:

Binnen VOvA scholen is sociaal zijn en dat iedereen meedoet een belangrijke kernwaarden. We stimuleren in ons onderwijs dat onze leerlingen zelf leren nadenken en een moreel kompas ontwikkelen. Wij hopen dat dit zorgt dat eventuele omstanders bij pesten hierdoor de moed hebben om te handelen en indien mogelijk hulp te bieden aan slachtoffers. Het is voor slachtoffers namelijk heel belangrijk als ze niet alleen staan en het helpt om de peestsituatie sneller te stoppen. Omstanders kunnen hulp bieden door het slachtoffer te ondersteunen, volwassenen te waarschuwen of door zich aan te sluiten bij initiatieven om pesten te voorkomen en te bestrijden.

Omschrijving rol van de ouder(s):

- Alertheid en actieve betrokkenheid zijn bij het voorkomen en signaleren van pesten op school. Het zou fijn zijn als ouders:
  - Contact opnemen met school over eventuele problemen met hun kind(eren), die op school zitten, of vermoedens van pesten. Zowel in geval het hun eigen kind(eren) op school betreft, die gepest worden of zelf pesten, maar ook als ze via hun kind(eren) horen over een peestsituatie op school met andere kinderen.
  - Synchroon met preventieve lessen op school hun eigen kind(eren) ondersteunen en opvoeden met respect voor anderen en hun rechten.
  - Algemeen wordt van ouders los van daadwerkelijke peestsituaties verwacht dat ze deelnemen aan door school georganiseerde bijeenkomsten over herkennen en preventie van peestsituaties. Een peestsituatie met meerdere betrokkenen, in een klas of in een leerjaar of tussen groepen kan ook aanleiding geven om voor ouders van de betrokken leerlingen een bijeenkomst over alle ins en outs rondom pesten te organiseren.

Omschrijving rol van de mentor:

- Eerste aanspreekpunt voor leerling, ouder en docent.
- Het mede zorgen voor een veilige en respectvolle werkomgeving voor alle leerlingen.
- Het signaleren van pestgedrag en hierop handelen.

- Het voeren van gesprekken met betrokken leerlingen en/of de klas en als het pesten in de klas plaatsvindt, met pester(s) en slachtoffer(s).
- Het creëren en herstellen van de groeps sfeer na een geconstateerde peestsituatie en het wijzen op verantwoordelijkheid van ieder groeps lid.
- Ook na het pesten de eerste weken regelmatig checken hoe het gaat met gepeste en pester.
- De mentor registreert de stappen, die zijn ondernomen om de peestsituatie te stoppen.
- De mentor zorgt ervoor dat er ook nazorg is voor de ouders.

Omschrijving rol van interne vertrouwenspersoon

- Een van de aanspreekpunten voor leerling/ouders, als de leerling dit niet durft te vertellen aan een docent of mentor.
- Opvangen, begeleiden en verwijzen gepeste leerling en ouders. O.a. in kaart brengen situatie, bespreking van mogelijke oplossing en vervolgstappen, helpen om de vervolgstap te nemen, nazorg.

Omschrijving rol antipestcoördinator (APC):

- Het mede zorgen voor een veilige en pestvrije sfeer op school.
- Heeft de opleiding tot APC gevolgd.
- Aanjagen en monitoring van ontwikkeling, implementatie en bewaken van beleid en procedures gericht op het voorkomen en aanpakken van pesten op school.
- In samenwerking met het ondersteuningsteam zorgen voor bewustwording en educatie van leerlingen, ouders en personeel over hoe om te gaan met peestsituaties
- Het meedenken over aanpak van pestcasuïstiek in samenwerking met leerlingen, ouders en andere schoolmedewerkers.
- Eventueel het ondersteunen van slachtoffers naast mentoren en ondersteuningscoördinatoren.
- Het inzetten van preventieve interventies ter voorkoming van pesten op de scholen,
- Zorgen voor samenwerking tussen alle betrokken partijen.
- Met het netwerk van APC's en management monitoren en evalueren van het antipestbeleid en -procedures voor verdere aanscherping en aanpassing aan actuele situatie.

Omschrijving rol van docenten en andere schoolmedewerkers

- Alert zijn op signalen van pesten onder leerlingen en weten hoe actief bij te dragen aan de aanpak ervan.
- Samenwerken met andere betrokken partijen, zoals ouders en schoolmanagement bij antipestaanpak.
- Alle medewerkers moeten bekend zijn met het beleid en protocollen voor de aanpak van pesten en weten hoe te handelen.
- Alle medewerkers moeten bekend zijn met hoe respectvol en professioneel om gaan met slachtoffers van pesten en hoe ze te ondersteunen.
- Ondernemen van noodzakelijke stappen om het pestgedrag te stoppen en ervoor te zorgen dat slachtoffers zich veilig voelen op school.

Omschrijving rol van de leerjaarcoördinator

- Naast APC's rol bij pestproblematiek, die in het hele leerjaar voorkomt, de sfeer in het leerjaar beïnvloed en/of klasoverstijgend speelt.
- De APC en leerjaarcoördinator maken gezamenlijk een plan om overkoepelende problematiek aan te pakken.
- Kennis van het beleid en het protocol voor de aanpak van pesten en hoe te handelen.
- NB: niet alle VOVA scholen hebben leerjaarcoördinatoren.

Omschrijving rol van de ondersteuningscoördinatoren

- Naast de APC's een leidende rol bij de aanpak van pesten op school.
- Actieve samenwerking met andere partijen, zoals docenten, ouders en schoolmanagement voor een effectieve aanpak bij pesten.
- Kennis van het beleid en het protocol voor de aanpak van pesten en weten hoe te handelen.

Omschrijving rol van de teamleider

- Samenwerking met de directie en mentoren om het pestprotocol onderdeel te laten maken van de werkwijze binnen school.
- Verantwoordelijk voor de waarborging van een veilig leer- & schoolklimaat voor de leerlingen.
- Verantwoordelijk voor de waarborging van een veilige en respectvolle werkomgeving binnen het team en het signaleren en aanpakken van pestgedrag.
- Eén van de aanspreekpunten voor leerlingen en ouders bij vragen of zorgen over pestgedrag.

Omschrijving rol van de schoolleider & schoolbestuur

- Implementatie en uitvoering van het pestprotocol.
- Verantwoordelijk voor bekendheid van het antipestbeleid en -protocol binnen de school bekend.
- Zorgen voor benodigde middelen en mensen om het antipestbeleid uit te voeren.
- Het nemen van beslissingen over eventuele disciplinaire maatregelen en het plan om te zorgen dat peestsituaties stoppen.
- Zorgen voor samenwerking met alle betrokken partijen.

Omschrijving rol van de veiligheidscoördinator

- Coördinatie van het (sociale) veiligheidsbeleid binnen scholen.
- Ontwikkelen, implementeren en evalueren van beleid gericht op het voorkomen en aanpakken van verschillende vormen van onveilig gedrag, zoals pesten.
- Zoekt samenwerking met andere belanghebbenden zoals de schoolleiding, leraren, leerlingen, antipestcoördinator en ouders om het veiligheidsbeleid op een effectieve manier vorm te geven.

5. Benaderen van betrokkenen bij een peestsituatie

Hoe benaderen we betrokkenen bij een peestsituatie, slachtoffers, pesters en omstanders, op een respectvolle en effectieve manier? Het is van groot belang hierbij zorgvuldig te handelen en oog te hebben voor de privacy en de emotionele en mentale gesteldheid van de leerlingen. Hieronder volgen een aantal richtlijnen:

Leerlingen

- Ga open het gesprek in met betrokken leerlingen en geef hun de ruimte om hun verhaal te vertellen zonder op voorhand conclusies te trekken. Dit zal helpen om een beter begrip te krijgen van de situatie en om een oplossing te vinden.
- Wees respectvol en onpartijdig. Dit helpt om een veilige omgeving te creëren, waarin de leerlingen zich comfortabel en gehoord voelen. Zorg ervoor dat er tijdens het gesprek minimaal een collega aanwezig is, die nog niet op de hoogte is van de situatie en daardoor onbevooroordeeld het gesprek kan voeren.
- Benader de leerlingen individueel in plaats van in groepen.

Medewerkers

- Houd betrokken medewerkers aangehaakt bij het proces: zorg dat ze betrokken blijven bij de oplossing van het pestprobleem. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan bij de leerlingbesprekingen om de drie maanden. De mentor informeert bij die besprekingen over de vorderingen.
- Wees begripvol en niet oordelend: wees als medewerker begripvol en laat de betrokken partijen weten dat je er voor hen bent. Alle medewerkers staan klaar voor alle leerlingen, ook al is het niet de leerling die jij lesgeeft. Wees beschikbaar voor diegene, luister naar diegene en verwijs daarna eventueel door.
- Respecteer de privacy van de betrokken partijen: Het is belangrijk om de privacy van de betrokken partijen te respecteren en geen informatie te delen met andere partijen zonder hun toestemming.

Ouders

- Open communicatie: Ouders worden uitgenodigd om open te communiceren met de school over hun bezorgdheid of problemen met betrekking tot pesten.
- Leren over pesten: ouders krijgen, in het algemeen of naar aanleiding van een peestsituatie, net als hun kinderen voorlichting over pesten en hoe dit aan te pakken. Ouders leren zodoende zelf ook op de signalen te letten en ook dat het goed is om aandacht te hebben voor de emoties van alle betrokkenen bij een peestsituatie, dus ook de pesters en omstanders.
- Samenwerken met de school: school nodigt ouders uit om samen te werken met school en andere betrokken partijen en zorgt ervoor dat ouders weten dat dit belangrijk is voor een succesvolle aanpak. School laat ouders weten dat zodra iets speelt of ze iets opvalt het fijn is als ze contact opnemen met school.

Digitaal pesten

- Onderwijs slachtoffers, getuigen en pesters over digitaal pesten: Dit omvat het verstrekken van informatie over de gevolgen van digitaal pesten en hoe ze hiermee om kunnen gaan. Dit wordt

gedaan tijdens het kennismakingsgesprek met de mentor en wanneer er behoefte naar is volgens de medewerkers en of ouders wordt er een gesprek aangegaan met de APC-er.

- Bied begeleiding aan slachtoffers: Dit doen we door het in contact brengen met een vertrouwenspersoon, zoals een leerkracht of mentor, die hen kan helpen bij het verwerken van hun ervaringen en hen kan ondersteunen bij het vinden van een oplossing.
- Versterk online veiligheid: Wij hebben richtlijnen gegeven over hoe leerlingen zich online kunnen beschermen en hen opleiden over verantwoord gebruik van technologie en sociale media, zie hierboven.
- Begeleid pesters: Pesters hebben soms hulp nodig om te begrijpen waarom hun gedrag onacceptabel is en hoe ze hun gedrag kunnen veranderen. Wij kunnen hen begeleiden door hen in contact te brengen met een vertrouwenspersoon of door hen te helpen bij het vinden van andere manieren om hun gevoelens en frustraties te uiten zoals een sport, dit gaat in overleg met de ouders. De pester worden ook begeleid door de APC-er. Die doet minimaal 3 gesprekken met de pester.

6. Evaluatie

Jaarlijks zullen de antipestcoördinatoren per VOvA school het pestprotocol en het toepassen ervan op de agenda zetten om te evalueren aan de hand van de enquêtes over sociale veiligheid en ervaringen van medewerkers en leerlingen gedurende het schooljaar. De opgehaalde feedback evalueren we binnen het netwerk van APC-ers. Deze evaluatie kan vervolgens leiden tot een aanpassing van de aanpak en eventueel ook het protocol. Op deze wijze houden we binnen VOvA de aanpak tegen pesten effectief en up to date. Ook de input van ouders en/of verzorgers zal hierbij worden betrokken aan de hand van antwoorden op vragen over de pestaanpak op school in de ouderenuitkomsten.

Bijlage 1. Stappenplan handelen bij pesten

Dit stappenplan is de leidraad voor het omgaan met peestsituaties op onze VOvA scholen.

NB 1: Bij peestsituaties is het belangrijk dat dit stappenplan wordt gevolgd én de acties worden geregistreerd in Magister. Dit is belangrijk om een eventuele noodzakelijke verwijdering van school goed te kunnen beargumenteren.

NB 2: Belangrijk is ook dat alle betrokken schoolmedewerkers ervoor blijven waken dat het slachtoffer van de peestsituatie niet de schuld krijgt van eventuele sancties.

Stap 1: Wat is de situatie?

In deze fase doet school onderzoek naar de aard van de peestsituatie. Is het echt pesten volgens de definitie in dit document? Of betreft het misschien een uit de hand gelopen conflict? En moet het daarom op andere wijze worden opgelost. Als duidelijk is hoe de situatie is, controleer dan eerst of het onderling kan worden opgelost.

Hierna neemt de mentor de volgende stappen:

1. Mentor wordt op de hoogte gesteld (of observeert zelf een peestsituatie);
2. Mentor gaat apart in gesprek met gepeste en pester
3. Mentor kijkt of er vanuit de aparte gesprekken een oplossing kan komen
4. Als dit lukt, gaat de mentor in gesprek met de betrokken leerlingen en/of klas om afspraken te maken om dit soort situaties in de toekomst te voorkomen.
5. Mentor licht de ouders van de pester en gepeste in over de situatie en de uitkomst van het gesprek.
6. Mentor noteert de gemaakte afspraken in Magister

Dit zijn de stappen als het door de mentor nog niet in de klas kan worden opgelost:

1. De mentor brengt naar ouders van slachtoffer(s) en pester(s) op de hoogte van de situatie.
2. De mentor vraagt een gesprek aan met de antipestcoördinator (APC).
3. APC en mentor bespreken casus en APC voorziet mentor van tips voor een volgend gesprek

De mentor voert een aantal gesprekken met alle betrokkenen en houdt daarbij rekening met de situatie en behoefte van het slachtoffer. In de gesprekken worden de volgende zaken geregeld:

1. De peestsituatie moet stoppen. Hoe hiervoor te zorgen met elkaar?
2. Wat gaat iedere betrokkene doen in het vervolg om te voorkomen dat het pesten zich opnieuw voordoet.
3. Alle betrokkenen worden geïnformeerd over de afloop van de gesprekken en daarin gemaakte afspraken.
4. De gesprekken worden geregistreerd in Magister.

Stap 2: als de peestsituatie ondanks de acties onder stap 1 nog niet is gestopt

1. De mentor spreekt de ouder(s)/verzorger(s) van de pester(s) en omstanders aan op dat het pesten moet stoppen.
2. Evt. kunnen ouders fysiek op school worden uitgenodigd met leerlingen erbij.

Stap 3: als het pesten ondanks de inzet bij stap 1 en 2 nog niet is gestopt

1. De mentor of ondersteuningscoördinator voert nu wekelijks een gesprek met de pester(s) en meelopers over de voortgang.
2. Pester(s) en meelopers krijgen in die gesprekken coaching eventueel met hulp van de APC.

Stap 4: Als de situatie nog steeds niet is opgelost.

1. De mentor en de teamleider lichten eerst de pester(s) en daarna telefonisch de ouders in dat de pester(s) een tijdelijke time out of schorsing boven het hoofd hangt.
2. De mentor licht ook de overige betrokken leerlingen in.
3. Pester(s) moet(en) kunnen verplicht worden om een passende training te volgen.
4. Maatregelen om slachtoffer(s) zoveel mogelijk te beschermen in overleg met de APC.

Stap 5: De veiligheid kan niet meer worden gewaarborgd en het pesten gaat door.

1. De pester(s) wordt/worden geschorst of in time-out gezet in overleg met de teamleider en ondersteuningscoördinator.
2. De schorsing wordt besproken met de klas, de mentor zorgt ervoor dat het slachtoffer niet de schuld krijgt.
3. De leerling kan terugkomen na een herstelgesprek met de teamleider en ondersteuningscoördinator, waarbij harde afspraken worden gemaakt over het gewenste gedrag en de consequentie als het pesten niet stopt.
4. Maatregelen om slachtoffer(s) zoveel mogelijk te beschermen (in overleg met de APC).

Stap 6: Ook na de schorsing en terugkeer gaat het pesten door

1. De schoolleider gaat samen met APC, teamleider, ondersteuningscoördinator, ouders en mentor in gesprek met de pester(s).
2. De pester(s) wordt/worden opnieuw geschorst.
3. De schorsing wordt besproken met de klas, de mentor zorgt ervoor dat het slachtoffer niet de schuld krijgt.
4. Maatregelen om slachtoffer(s) zoveel mogelijk te beschermen in overleg met de APC.

Stap 7: De peestsituatie is niet gestopt en zorgt voor een onveilige sfeer op school

1. Verwijdering van school wordt volgens de juiste juridische procedures in gang gezet
2. Mededeling hierover in een gesprek met de leerling, ondersteuningscoördinatoren, ouders, directeur, mentor en APC.
3. Inlichten van docenten over de situatie en de op handen zijnde verwijdering.
4. De verwijdering wordt besproken met de klas, de mentor zorgt ervoor dat het slachtoffer niet de schuld krijgt.
5. Maatregelen om het slachtoffer te beschermen op school, mocht(en) de verwijderde leerling(en) verhaal komen halen.

Bijlage 2 - Voorbeelden van pesten

Verbaal:

- vernederen, belachelijk maken, uitlachen
- roddelen, verspreiden van laster
- jennen als de leerling zich in de klas wil/moet uiten (denk aan spreekbeurten, beurten in de klas, groepsdiscussies enz.)
- (uit)schelden, discrimineren, racistische uitlatingen
- (be)dreigen
- (voordurend) met bijnamen aanspreken

Schriftelijk:

- beledigende teksten
- onaangename of bedreigende briefjes schrijven
- onaangename of bedreigende (digitale) berichten versturen, mailtjes schrijven,
- dergelijke taal verspreiden via social media (via bijv. WhatsApp/Whats-app of Instagram)
- zonder toestemming gebruik maken van foto's

Fysiek:

- trekken aan kleding, duwen en sjoeren
- schoppen en slaan
- krabben en aan haren trekken
- wapens gebruiken

Achternvolgen:

- opjagen en achterna lopen
- in de val laten lopen, klem zetten of -rijden
- opsluiten

Uitsluiten:

- doodzwijgen en negeren
- uitsluiten van feestjes en andere klassenactiviteiten buiten school
- uitsluiten bij groepsopdrachten, gymmen/sporten, toernooien etc.
- uitsluiten via social media of digitale berichtendiensten (bijv. kinderen uitsluiten van een klassenwhats-appgroep)

Stelen en vernielen:

- afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen, etc.
- klieren op iemands schriften, agenda, schoolboeken, etc.
- (school)spullen en -tassen laten 'wegraken', in de prullenbak doen of buiten verstoppen
- banden lek prikken, fiets beschadigen

Afpersen:

- dwingen om geld of spullen af te geven
- het afdwingen om iets voor de pester te doen

Bijlage 3 - Leidraad gesprek gepeste leerling

1. Feiten ophalen

- Klopt het dat je gepest wordt?
- (H)erkenning van het probleem
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouder(s)/verzorger(s) of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

2. Bespreken wat leerling kan doen

Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen? Let ook op lichaamstaal.
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen? Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen tegenover de pester? Zo niet, wat kan jij hier als mentor doen? Is er meer begeleiding of training nodig? Zo ja, bespreek de leerling met de teamleider en zorg/ondersteuningscoördinator.
- Maak een afspraak met de leerling voor een terugkoppeling. Zorg dat er niet te veel tijd zit tussen het gesprek en de terugkoppeling.

3 Heb aandacht voor onderliggende emoties van de gepeste leerling

Gepeste leerlingen lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Besteed hier aandacht aan. Ga niet alleen focussen op hoe de leerling zich moet aanpassen, pesten is hoe dan ook niet geoorloofd, hoe de gepeste leerling zich ook gedraagt.

Bijlage 4 - Leidraad gesprek met pester

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- De leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan;
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen;
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt.

Confronteren

- Wees objectief en probleemgericht: beschrijf de feiten, check deze (kloppen ze) en vermijd interpretaties ('Je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent?'). Confronteren is niet hetzelfde als kritiek leveren.
- Wees relatiegericht: je drukt de pester met zijn neus op de feiten, maar maakt hem niet met de grond gelijk! Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt, maar met behoud van de relatie. Bijvoorbeeld: 'Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. Zeg nooit: 'Je bent heel gemeen'.
- Wees specifiek: benoem de situatie waar het over gaat en vermijd woorden als: 'altijd,' vaak' en 'meestal'. Kritiek dreigt daardoor te algemeen te worden.
- Wees veranderingsgericht: je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemt is, richt je je op het 'waarom': hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? enz. Maak duidelijk dat er een tekort aan inlevend vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen? Bied zo nodig hulp aan van het ondersteuningsteam.

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (zie stappenplan).

Bijlage 5 - Adviezen voor ouder(s)/verzorger(s)

Ouder(s)/verzorger(s) van het slachtoffer

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouder(s)/verzorger(s) van de dader om het probleem bespreekbaar te maken.
- Adviseer / stimuleer uw kind om het pesten te melden / te bespreken met de leerkracht en stel hierbij zelf de leerkracht ook op de hoogte.
- Door positieve stimulering en zogenaamde schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terugkomen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten moet komen.

Ouder(s)/verzorger(s) van de pester

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans dader te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

Alle andere ouder(s)/verzorger(s)

- Neem de ouder(s)/verzorger(s) van het slachtoffer serieus.
- Neem ook de ouder(s)/verzorger(s) van de dader serieus.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem het goed gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.
- Raadpleeg bij vragen of zorgen de leerkracht of directie.